

Vankeuslain uudistamistyöryhmän 20. kokous

Ajankohta: ma 15.5.2023 klo 13-16

Paikka: Teams

Osallistujat: Juho Martikainen, Jani Ratilainen, Jarkko Nieminen, Marko Aittomäki, Heidi Lokasaari, Annika Finnberg, Johanna Hietapakka, Marjatta Kaurala, Paulina Tallroth, Petri Laitinen, Minna Saukko, Tomi Tuovinen, Minna Suni-Anttila, Anne Kohvakka

Internet

Jatkettiin aiemmin aloitettua keskustelua internetin käytöstä työryhmälle jaetun pykäläluonnoksen pohjalta. Luonnokseen esitettiin seuraavia huomioita.

Internetin käyttöä voitaisiin rajata esimerkiksi käyttöajoilla järjestyssäännössä, vastaavasti kuten puhelinten soittoaikoja. Keskusteltiin siitä, tarvitaanko säännöstä säännöllisistä käyttöajoista poikkeamiseksi. Tämä olisi tarpeen, jos vankilan resurssit eivät riitä käyttöaikojen järjestämiseen säännöllisesti. Todettiin, että kyse on pikemminkin resurssien riittävydestä ja resurssit laissa säädettyjen oikeuksien toteuttamiseen pitäisi turvata. Muissa poikkeustilanteissa kyse on yleensä asiasta, joka sen kiireellisyyden vuoksi täytyy hoitaa esimerkiksi puhelimitse.

Keskusteltiin siitä, kuinka sallittujen ja kiellettyjen internet-sivustojen määrittely laissa toteutettaisiin. Vaihtoehtona olisi joko luetella syitä, joiden vuoksi vangeilla on oikeus käyttää internetiä (opiskelu, tiedotusvälineiden seuranta jne.) tai säätää perusteista, joilla pääsyä voidaan rajoittaa (vankilan järjestys ja turvallisuus jne.). Kiinnitettiin huomiota siihen, että jälkimmäisessä vaihtoehdossa tulee huomioida myös rikosten estäminen. Sääntelytapa jäi vielä tarkemmin pohdittavaksi.

Kokonaisuutena tarkoitus on edellä mainitusta haasteista huolimatta edistää vankien mahdollisuutta käyttää internetiä.

Internetin valvonnasta katsottiin, että valvonta sekä kameralla että läsnä ollen on tarpeellista. Todettiin että kommenttipalstat tulee estää suljetuissa vankiloissa. Chat –viestintää ei pidetty lähtökohtaisesti ongelmallisena koska vastapuolena viestittelyssä on viranomaisen, yrityksen tms. työntekijä. Videoista selvitettäväksi jäi, onko mahdollista sallia joidenkin videoiden näkyminen (esim. YLE, KELA, Kritis), vaikka kaikkiin ei olisikaan pääsyä. Selvitettäväksi jäi myös se, miksi videot ylipäätään on estetty.

Huomiota kiinnitettiin myös eri viestintävälineiden yhtäläiseen valvonnan sääntelyyn sekä vankiloiden laitteiden riittämättömyyteen.

Yhteydenpitorajoitusten osalta todettiin, että mikäli tutkintavangille on asetettu yhteydenpitorajoituksia, niin internetin käytön tulee olla tällöin estetty. Vaihtoehtoina ovat joko tuomioistuimen määräys taikka asiasta nimenomaisesti tutkintavankeuslaissa säätäminen. Asiaa selvitetään jatkovalmistelussa. Arvioitiin olevan perusteltua, että Rikosseuraamuslaitokselle säädetään määräystoimivalta verkkosivujen avaamisen ja sulkemisen menettelyn osalta.

Tietotekniikkaan ja tietoturvaan liittyviä seikkoja on selvitettävä erikseen älyvankilahankkeen asiantuntijoiden kanssa.

Muilta osin luonnoksiin ei esitetty huomioita.

Matkapuhelimet

Suljetuissa vankiloissa oman älypuhelimien saisi haltuun ainoastaan vahvaa tunnistautumista varten tai muusta vastaavasta syystä. Todettiin, että pykälämuotoilussa syiden täytyy olla tärkeitä tai perusteltuja, jottei säännös jää liian avoimeksi.

Katsottiin, että omien älypuhelimien käyttö avolaitoksissa valvotusti olisi toimiva ratkaisu asioiden hoidon kannalta. Erityisesti oman puhelimen käyttö olisi tärkeää ulkomaalaisille.

Lupamenettelyn tarpeellisuuden osalta esitettiin erilaisia näkemyksiä. Osa työryhmästä piti lupamenettelyn säilyttämistä tarpeellisena erityisesti rikosten estämisen kannalta. Vaihtoehtona olisi se, että älypuhelimia voisi käyttää rajoitettuna aikoina tietyssä kameravalvotussa tilassa. Esille nousi se, ettei kaikissa avovankiloissa ole tällaisia tiloja. Tilakysymys jäi selvitettäväksi.

Keskustelussa tuotiin esille älypuheliimiin liittyvänä riskinä kamera ja mahdollisuus nauhoittaa ääntä (yksityisyydensuojaan liittyvät seikat). Todettiin, että Rikosseuraamuslaitos vastaa siitä, ettei vankeja kuvata tai heidän puhettaan äänitetä ja levitetä materiaalia sosiaalisessa mediassa tai vastaavasti. Työryhmä katsoi, että älypuhelimien antaminen vankien haltuun asuinosaistoille olisi tältä kannalta liian riskialtista

Kerrottiin, että tanskalaisessa tutkimuksessa, jossa on haastateltu vankeja, on todettu, että vangeille on tärkeää käyttää samoja kommunikointikanavia kuin siviiliyhteiskunnassa. Tämä edistää sekä perheyhteyksien säilymistä, että vapautumisen jälkeistä sopeutumista yhteiskuntaan. Myös muut kansainväliset tutkimukset ovat antaneet samankaltaisia tuloksia. Tutkimuksen mukaan suurin osa vangeista käytti älypuhelimia yhteydenpitoon perheensä kanssa, erityisesti lapsiinsa.

Avolaitosvankien henkilökohtaisen laitteen valvonnan (lokitiedot, viestit ym.) todettiin olevan käytännössä mahdotonta siksi, että valvonta perustuu siihen, että vanki avaa puhelimen lukitukset puhelimen tarkastamista varten. Toisaalta henkilökohtaisen puhelimen haltuun antamisen edellytyksenä annettavaa suostumusta pidettiin kannatettavana ja ennaltaehkäisevänä.

Suljetun vankilan matkapuhelimen käytön päätösvaltasäännöksen osalta tuotiin esille, että oikea päätöstoimivaltataho olisi valvonnan rikosseuraamusesimies.

Määräystoimivallasta todettiin, että matkapuhelimen säilyttämisestä ja haltuun antamisesta lienee perusteltua säätää määräystoimivallalta.

Tietotekniikkaan ja tietoturvaan liittyviä seikkoja on selvitettävä erikseen älyvankilahankkeen asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi on selvitettävä yksityisyydensuojaan, pankkisalaisuuteen sekä tietoturvaan liittyviä kysymyksiä vahvan tunnistautumisen valvonnan yhteydessä.

Yhteiskunnalliset häiriötilanteet

Keskusteltiin ehdotuksesta muuttaa vankilaan ottamisen rajoittamista koskevaa sääntelyä siten, että vankilukua olisi mahdollista säädellä tehokkaammin vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa vankiloiden toiminnan turvaamiseksi. Esitysluonnosta pidettiin kannatettavana.

Valmiuslain valmistelijat ovat pyytäneet ehdotuksia siitä, millä tavoin muuta vankiloiden toimintaa pitäisi voida rajoittaa häiriötilanteissa. Riippuen rajoitusten sisällöstä säännökset valmisteltaisiin joko osaksi vankeuslakia tai osaksi valmiuslainsäädäntöä. Pitkäkestoiset täyskiellot säädettäisiin valmiuslaissa, lievemmät rajoitukset vankeuslaissa.

Työryhmä on katsonut aiemmin, että rajoitusten tulisi kohdistua tapaamisiin, poistumislupiin ja toimintoihin, poissulkien oikeus tavata lapsia, alaikäisten vankien tapaamisoikeudet ja erittäin tärkeästä syystä myönnettävä poistumislupa. Lisäksi siviilityö- ja opintoluvat tulisi ottaa paremmin huomioon rajoituksissa.

Keskustelussa painotettiin sitä, että rajoitustoimenpiteisiin tarvitaan porrastus ja korkeat toimivaltakynnykset sekä päätöstoimivaltatason asettaminen korkealle. Ensisijaisesti tapaamisia, poistumislupia ja toimintoja supistettaisiin/vähennettäisiin ja kokonaan lakkauttaminen/kategorinen kieltä olisi mahdollista vasta tämän jälkeen, jos se olisi välttämätöntä. Lisäksi mikäli toimintoja supistetaan, tilalle tulee olla korvaavia toimintoja. Ainoastaan tunnin ulkoilu ainoana toimintona ei voi pitää riittävänä ja tälle on etsittävä vaihtoehtoja.

Keskustelussa tuotiin esille se, että on huomioitava, että vangit tapaavat lapsia myös vankilan ulkopuolella lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (9 b §) mukaisesti.

Esille tuotiin myös, että mikäli tapaamisia ja poistumislupia rajoitetaan niin tällöin olisi perusteltua sallia vangeille maksuttomia puheluita yhteydenpidon turvaamiseksi. Rajoitusten lyhytkestoisuuden vuoksi tämä ei olisi myöskään kustannuskysymys.

Työryhmän keskustelun sisältö saatetaan valmiuslain valmistelijoiden tietoon ja heidän arvioitavakseen se tuleeko rajoituksista säätää vankeuslaissa vai valmiuslaissa.

Seuraava kokous

Torstaina 15.6.2023 klo 12-15/Keravan vankila

- skypetapaamiset
- muutoksenhaku
- määräyksenantovaltuudet